

Yetişkin Yaş Grubunda Özofagus Yabancı Cisimleri Kurban Bayramı Döneminde Artıyor mu?

Gürcan ŞİMŞEK¹
Mehmet Eşref ULUTAŞ²
Alpaslan ŞAHİN³
Kemal ARSLAN⁴

Özet: Yetişkinlerde görülen özofagial YC'ler genellikle iyi çiğnenmemiş ve büyük gıda lokmalarıdır. Yabancı cisim (YC) yutulması daha çok çocukluk çağında görülür. Klinik pratiğimizde Müslümanların kutladıkları kurban bayramı sırasında özofagus YC vakalarında artış gözlemledik. Bu çalışma; yetişkin yaş grubunda özofagus YC vakalarının kurban bayramı döneminde artış gösterip-göstermediğini araştırmak ve YC vakalarının klinik özelliklerinin literatür eşliğinde tartışılmasını amaçlamaktadır. Çalışma Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Genel Cerrahi Kliniğinde retrospektif olarak gerçekleştirildi. Eylül 2014 ve Eylül 2019 tarihleri arasında endoskopik ve radyolojik olarak özofagus YC tanısı almış 18 yaşından büyük hastalar değerlendirmeye alındı. On altı hasta çalışmaya dahil edildi. Kurban bayramı döneminde özofagus YC görülme sıklığı %10, kurban bayramı dönemi dışında ise özofagus YC görülme oranı %0,51 olarak tespit edildi (p:0,001) . Kurban bayramı döneminde sadece 1 hastada direkt grafi ile tam konulabilmiştir. Bu nedenle hastalara BT çekilmiştir. Kurban bayramı grubunda tüm vakalar fleksible endoskop ile tedavi edilmiştir. Diğer dönemlerde ki vakalardan 2' si cerrahi olarak tedavi edilmiştir. Sonuç olarak özofagial YC görülme sıklığı kurban bayramı döneminde artmaktadır. Bu dönemde görülen YC vakaları genellikle özofagial gıda tıkaçı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde tanıda direk grafi yetersiz kalabilmektedir. Fleksible endoskopi tedavi birincil seçim olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Özofagus, yabancı cisim, endoskopi

Does Foreign Body Esophagus Increasein During Hajj Associated Annual Animal Sacrificefeasts?

AbstractEsophageal YCs seen in adults are generally not chewed well and are large food bites. Foreign body (YC) ingestion is mostly seen in childhood. In our clinical practice, we observed an increase in esophageal YC cases during the feast of sacrifice celebrated by Muslims. This work; The aim of this study is to investigate whether esophageal HC cases increase in the adult age group during the Sacrifice Feast period and to discuss the clinical features of the SC cases in the light of the literature. Patients older than 18 years who were diagnosed with esophageal YC were included in the evaluation. Sixteen patients were included in the study. The incidence of esophageal HF was 10% during the Eid al-Adha period and 0.51% for the esophagus YC outside the eid al-adha period (p: 0.001). During the Eid al-Adha period, diagnosis could be made in only 1 patient by direct radiography. For this reason, patients had CT scans. All cases in the sacrifice group were treated with a flexible endoscope. 2 of the cases in other periods were treated surgically. Conclusion: As a result, the incidence of esophageal HR is increasing during the eid al-sac period. HF cases seen in this period usually occur as esophageal food plug. Direct radiography may be insufficient for diagnosis during this period. Flexible endoscopy treatment should be the primary choice.

Keywords Esophagus, foreign body, endoscopy.

¹Gürcan Şimşek (gurcansimsek@gmail.com), Uzm. Dr.

²Mehmet Eşref Ulutaş (esref ulutas@hotmail.com). Arş. Gör. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Genel Cerrahi Bölümü Konya, Türkiye

³Alpaslan Şahin (drasahin@gmail.com), Uzm. Dr.

⁴Kemal Arslan (arslanka74@hotmail.com), Doç. Dr.

GİRİŞ

Yabancı cisim (YC) yutulması daha çok çocukluk çağında görülür (1). Çocuklarda da en sık 6 ay- 3 yaş aralığında karşımıza çıkar. Çocuklar genellikle metal para, küçük oyuncaklar, piller ve küçük oyuncak parçalarını yutarlar (2-4). Yetişkinlerde görülen özofagial YC'ler ise genellikle iyi çiğnenmemiş ve büyük gıda lokmalarıdır. Bu durum total diş protezli yaşlılarda daha sık görülmektedir. Yetişkin yaş grubunda mental retardasyonu olanlarda, psikotik hastalığı olanlarda, mahkumlarda özofagus ve üst gastrointestinal sistem YC daha sık görülmektedir (5,6).

Özofagus YC bağ perforasyon, ülserasyon, fistülizasyon ve obstrüksiyon gibi komplikasyonlar ortaya çıkabilir. Ayrıca özofagus YC bağ hava yolu komplikasyonları (aspirasyon ve asfiksi) da görülebilir. Bu nedenle özofagus YC ile karşılaşıldığında; YC ya çıkarılmalı ya da mideye itilmelidir (7). Endoskopinin başarılı olamadığı veya ek komplikasyonların olduğu durumlarda cerrahi tedavi bir seçenektir (8).

Özofagusta YC tanısı yetişkin ve büyük çocuklarda kolaydır. Anamnez çoğu zaman yeterli olur. Ancak psikotik hastalar ve küçük çocuklarda tamda zorluklar yaşanabileceği akılda tutulmalıdır (7). Klinik pratiğimizde Müslümanların kutladıkları kurban bayramı sırasında özofagus YC vakalarında artış gözlemledik. Bu çalışma; yetişkin yaş grubunda özofagus YC vakalarının kurban bayramı döneminde artış gösterip-göstermediğini araştırmak ve YC vakalarının klinik özelliklerinin literatür eşliğinde tartışılmasını amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Genel Cerrahi Kliniğinde retrospektif olarak gerçekleştirildi. Hastanemiz "Tıpta Uzmanlık Eğitim Kurulu" (TUEK)' ndan hasta verilerinin kullanılması için izin (TUEK karar no:) alınmıştır. Çalışmamızda Eylül 2014 ve Eylül 2019 tarihleri arasında özofagus YC tanısı olan hastalar değerlendirmeye alındı. Bu hastalardan endoskopik ve/veya radyolojik olarak özofagus YC tanısı alan ve 18 yaşından büyük hastalar çalışmaya dahil edildi. Çalışmanın gerçekleştirildiği 5 yıllık sürede Kurban Bayramı (4 gün) ve bayramı takip eden 10 günlük periyod (toplam 14 gün) "Kurban Bayramı Dönemi" ve bu 14 gün dışında kalan dönem ise "diğer zaman dönemi" olarak belirlendi. Her iki dönemde görülen özofagus YC vakaları kaydedilerek bu dönemlerde ki özofagus YC görülme sıklığı (100 gün başına düşen vaka sayısı olarak) belirlendi. Daha sonra bu görülme sıklıkları arasında istatistiksel analiz yapıldı. Çalışmaya dahil edilen hastaların demografik özellikleri, YC tipleri, YC tanı metodu kayıt edildi. Hastalarda mental retardasyon, psikotik hastalık varlığı ve mahkum olup- olmama durumu tespit edildi. Hastaların tedavi şekilleri kayıt altına alındı. Gruplar arasında ;yaş, cinsiyet, YC tipi, mental retardasyon varlığı, psikotik hastalık varlığı, mahkum olup olmama ve cerrahi tedavi ihtiyacı; istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığı araştırıldı.

İstatistiksel analiz; Uygulanacak istatistiksel yöntemlere karar vermek için öncelikle ShapiroWilk normallik testi uygulanmış ve gruplardan herhangi birinde dahi normallik varsayımı sağlanmıyorsa parametrik olmayan test yöntemleri seçilmiştir. Bu kapsamda ölçümle elde edilen değişkenlerin bağımsız iki grupta karşılaştırılması amacıyla Mann- Whitney U testi, kategorik değişkenler bakımından ilişki ya da gruplar arası farklılıkların incelenmesinde pearsonchi-square ve Fisher'in exact testi uygulanmıştır. Çalışmaya dair grup karşılaştırmaları sonuçları ve diğer demografik özellikler ise, nitel değişkenlerde oran, nicel değişkenlerde ise ortanca ve ortanca ile sunulmuştur. Çalışmanın istatistiksel analizinin gerçekleştirilmesinde IBM SPSS V22.0 (Statistical packageforSocialSciences, SPSS Inc., Chicago, IL, United States) programı kullanılmış ve istatistiksel anlamlılık sınırı $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

BULGULAR

Eylül 2014 ve eylül 2019 tarihleri arasındaki 4 yıl süresince yapılan tarama neticesinde 16 özofagus YC tanısı alan hasta tespit edildi. Bu onaltı hastanın 7'si kurban bayramı döneminde diğer 9 hasta ise kurban bayramı dönemi dışında kalan günlerde tespit edildi. Kurban bayramı döneminde özofagus YC

görülme oranı %10 ; diğer günlerde ise bu oran %0,51 olarak tespit edilmiştir. Özofagus YC görülme sıklığı Kurban bayramı döneminde istatistiksel olarak anlamlı ($p<0,005$) düzeyde yüksek bulunmuştur. Kurban bayramı döneminde başvuran hastalar ve kurban bayramı zamanı dışında başvuran hasta gruplarının yaş, cinsiyet ve yabancı cismin tipi (organik gıda artığı veya inorganik) dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,005$). Grupların YC sıklığı, yaş, cinsiyet ve YC tiplerinin dağılımı tablo. 1' de detaylı olarak görülmektedir. Çalışmaya dahil edilen hastalardan mental retardasyon, mahkumiyet hali ve psikotik hastalık tanısı olup olmadığı da değerlendirildi ve gruplar arasında fark görülmedi ($p>0,05$). Tablo 2' de detaylı olarak görülmektedir.

Hastaların tamamının anamnezinde YC veya gıda yutulması sonrası başlayan yutama, boğazda ve/veya retrosternal takılma hissi ve ağrı yanında oral gıda alamama şikayeti mevcuttu. Özofagus YC tanısı için direkt grafi ve bilgisayarlı tomografi (BT) kullanılmıştı. Hiçbir hastaya tanısız amaçlı endoskopi yapılmadı. Kurban bayramı grubunda yer alan 7 hastadan 6' sında tam BT ve sadece 1 hastada ise direkt grafi ile tanı konuldu. Diğer zamanlarda görülen 9 özofagus YC olgusundan 5' ine direkt grafi ve 4' üne ise BT ile tam konulduğu tespit edildi. Çalışmamızda ele alınan 16 hastanın tamamına direkt grafi çekilmiş ve 6 hastada YC direkt grafide görülmüştür. Çalışmamızda direkt grafide YC görülme oranı toplamda %37,5 olarak tespit edildi. Direkt grafide YC görülemeyen olgulara BT çekilmiş ve tamamında YC BT de görülmüştür. Hastaların tanı metodları ve YC' in özofagustaki lokalizasyonları tablo.3' de özetlenmiştir.

Çalışmada irdelenen hastalardan 15 ' ine teröpotik amaçlı fleksible endoskopi yapıldı. Bir hasta endoskopi hazırlığı sırasında şikayetlerinin aniden gerilemesi ve radyoloji kontrolünde yabancı cismin mideye geçmesi üzerine endoskopi yapılmadı. Bu endoskopilerden 13' ü başarı ile sonuçlanırken 2 hastada endoskopik olarak YC çıkarılmadığı veya mideye itilemediği için cerrahi tedavi uygulandı. Cerrahi tedavi uygulanan hastaların her ikisi de kurban bayramı dönemi dışında başvuran ve inorganik sivri cisimler yutan hastalardı. Hastaların tedavi şekilleri tablo.4' te özetlenmiştir.

TARTIŞMA

Özofagus YC' leri genellikle çocukluk döneminde görülürler. Ancak tüm yaş gruplarında karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmamızda sadece erişkin yaş grubu irdelenmiştir. Ülkemizde 512 hastalık bir özofagus YC serisinde erişkin hasta oranı %34,2 olarak bulunmuştur. Aynı çalışmada erişkinlerde tespit edilen YC' lerin yaklaşık %88' lik bir kısmını et parçaları ve kemikli et oluşturmaktaydı (9). Özofagus YC vakalarının irdelendiği bir meta analizde ise YC tipinin erişkinlerde en sık olarak sivri uçlu nesnelere (%3 8,1) olduğu vurgulanmaktadır (10). Beşyüz on iki hastalık bir olgu serisinde kurban bayramı döneminde özofagusta et ve kemikli ete bağlı YC vakalarının arttığı bildirilmesine karşın bu durum istatistiksel olarak vurgulanmamış ve gözlemsel bir veri olarak sunulmuştur (9). Çalışmamızda irdelenen 16 özofagus YC vakasından 7'si kurban bayramı döneminde başvurmuştu. Çalışmamızda irdelenen 5 yıllık süreçte Kurban bayramı dönemlerinde özofagus YC görülme oranı %10 olarak bulunurken diğer zaman zarfında bu oran %0,51 olarak tespit edilmiştir. Bu yükseklik istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur. Bu artışın nedeninin; kurban bayramı döneminde toplumda et tüketiminin, insanların et yeme iştahının artması ve etlerin tam pişirilmeden yenmesi olduğu kanısındayız. Yetişkin yaş grubunda özofagus YC genellikle yaşlı popülasyonda ortaya çıkar. Çalışmamızda kurban bayramı döneminde başvuran hastalar diğer gruba göre daha yaşlı görünmelerine rağmen grupların ortalama yaşları arasında istatistiksel fark bulunmamıştır.

Yetişkin yaş grubunda; mental retardasyon, psikotik hastalıklar ve mahkumiyeti olan hastalarda özofagus YC daha sık görülmektedir (5,6) . Çalışmamızda değerlendirilen 16 hasta içerisinde bu 3 duruma 4 vakada rastladık. Bunlardan birisi kurban bayramı dönemindeyken diğer 3'ü ise diğer zaman grubunda tespit edildi. Grupların bu 3 faktör açısından değerlendirmesinde istatistiksel fark bulunmamasına karşın kurban bayramı grubunda bu risk faktörlerine daha az rastlandığı görülmektedir. Bu durum kurban bayramı döneminde daha çok et yeme miktarının artmasına bağlı YC sıklığının arttığı görüşümüzün lehine olduğu kanısındayız.

Son yıllarda literatüre giren ve gıda kaynaklı özofagial YC terimini kapsayan özofagial gıda tıkaçı (esophageal food impaction) terimi kullanılmaktadır. Üçyüz sekiz hastalık bir seride,özofagus gıda tıkaçlarının %65'i erkeklerde görülürken medyan yaş 62 olarak bildirilmiş ve gıda tıkaçlarının % 68 'inin et olduğu vurgulanmıştır (11). Bizim çalışmamızda da kurban bayramı grubunda medyan yaş 65 ve hastaların %57' si erkek olarak bulundu. Bu oranlar literatürle uyumludur. Aynı çalışmada özofagus gıda tıkaçı sıklığı yılda 100.000 ' de 25 olarak bildirilmiştir (11) .

Özofagusta YC olgularında ortaya çıkan semptomlar YC şekline ve tipine, YC lokalizasyonuna ve YC bağlı komplikasyon olup olmamasına bağlı olarak değişkenlik gösterir. Ancak klasik ve en sık olarak görülen semptomlar disfaji ve odinofajidir (12). Yaklaşık 13.000 hastalık bir meta-analizde disfaji %48, odinofaji %43,4 ve retrosternal ağrı %78 sıklıkta tespit edilmiştir (10). Çalışmamızda da tüm hastalarda retrosternal ağrı, disfaji ve odinofaji yakınması mevcuttu.

Çalışmamızda yer alan YC yutma şikayeti ve klasik semptomlarla başvuran tüm hastalara ilk tanı yöntemi olarak direk grafi çekildi. Çalışmamızda direk grafi ile özofagial YC saptanma oranı %37,5 olarak bulundu. Ülkemizde 512 hastalık bir özofagus YC serisinde erişkin yaş grubunda direk grafi ile özofagus YC tespit edilme oranı %45 olarak bulunmuştur (9).

YC özofagusu geçtikten sonra ancak %10-20' de non-operatif tedavi ve %1 'den daha az oranda da cerrahi tedavi gerekir. Özofagus anatomik darlıkları nedeni ile YC' lerin üst gastrointestinal sistemde YC' lerin en sık görüldüğü yerdir. Ayrıca özofagus YC ise ciddi komplikasyonlara yol açabileceği için acil müdahale edilmesi gereken bir klinik tablodur (13). Çelik S ve ark çalışmasında Özofagus YC'leri çocuk yaş grubunda en sık servikal özofagusta görülürken yetişkinlerde en sık torasik özofagusta görülmüştür (9). Bizim çalışmamızda da her iki grupta da YC en sık torasik özofagusta görülmüştür.

Özofagus YC tedavisi ile ilgili olarak kesin bir tedavi metodu yoktur. Özofagus YC tedavisinde kullanılan yöntemler; 1) Gözlem, 2) Foley kateter ile yabancı cismin çıkartılması, 3) Rijit veya fleksibl özofagoskopi, 4) Magill forseps ile yabancı cismin çıkartılması, 5) Yabancı cismin mideye itilmesi, 6) İntravenöz glukagon verilmesi, 7) Cerrahi tedavi olarak sayılabilir (1,12,14).

Endoskopi günümüzde özofagus YC için en sık kullanılanı metoddur (15). Özofagial gıda tıkaçları için de endoskopi en güvenli ve etkin yoldur (11). Çalışmamızda da özofagial YC vakalarının 15'ine fleksible endoskopi yapılmış ve 13 vakada endoskopi başarılı olmuştur. Özellikle kurban bayramı dönemi grubunda tüm vakalar endoskop ile tedavi edilmiştir.

Sonuç olarak özofagial YC görülme sıklığı kurban bayramı döneminde artmaktadır. Bu dönemde görülen YC vakaları genellikle özofagial gıda tıkaçı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde tanıda direk grafi yetersiz kalabilmektedir. Fleksible endoskopi tedavi birincil seçim olmalıdır.

KAYNAKLAR

1. A.Türkyılmaz, Y. Aydın, Ö.Yılmaz et ali. Özofagus yabancı cisimleri: 188 olgunun analizi. Ulus Travma ve Acil Cerrahi Derg 2009;15(3):222-27.
2. Uyemura MC. Foreign Body Ingestion in Children. Am Fam Physican 2005;72:287.
3. Shivakumar AM, Naik AS, Prashanth KB et all. Foreign Body Upper Digestive Tract. Indian J Pediatr

2004;71:689.

4. Benerjee R, Rao GV, Striam PV et al. Button Battery Ingestion. *Indian J Pediatr* 2005;72:173.
5. Webb WA. Management of foreign bodies of the upper gastrointestinal tract: update. *Gastrointest Endosc.* 1995;41:39.
6. Wu WT, Chiu CT, Kuo CJ et al. Endoscopic management of suspected esophageal foreign body in adults. *Dis Esophagus* 2011;24:131.
7. Aksoy F (2016). Üst gastrointestinal sistemde yabancı cisim ve bezoarlar (Editör: Karahan Ö, Cingi A) *Gastrointestinal Sistem Endoskopisi. Türk Cerrahi Demeği Yayınları*:273-80.
8. N.G.Velitchkov, G.I.Grigorov, J.E. Losanoff et al. Ingested Foreign Bodies of the Gastrointestinal Tract: Retrospective Analysis of 542 Cases. *World J. Surgery* 20, 10011005, 1996.
9. Çelik S, Aydemir B, Tanrıku H et al. Esophageal foreign bodies in children and adults: 20 years experience. *Journal of Trauma & Emergency Surgery* 2013;19 (3):229-234.
10. Aiolfi A, Ferrari D, Riva CG et al. Esophageal foreign bodies in adults: systematic review of the literature. *Scand J Gastroenterol.* 2018 Oct - Nov;53(10-11):1171-8.
11. Gretarsdottir HM, Jonasson JG, Björnsson ES. Etiology and management of esophageal food impaction: a population based study. *Scand J Gastroenterol.* 2015 May;50(5):513-8.
12. Ashraf O. Foreign body in the esophagus: a review. *Sao Paulo Med J* 2006;124:346-9.
13. Stevoff CG, Craig RM. In Foreign Bodies in the Esophagus. In Shields TW, LoCicero J, Ponn RB, Rusch VW, ed. *General Thoracic Surgery*, vol 2, 6th ed. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins; 2005: 2095-100.
14. Topçu S, Çetin G. Özofagusun yabancı cisimleri. Yüksel M, Başoğlu A. Özofagus hastalıklarının tıbbi ve cerrahi tedavisi. *Bilmedya Grup* 2002. s. 71 -6.
15. Arana A, Hauser B, Hachimi-Idrissi S, Vandenplas Y. Management of ingested foreign bodies in childhood and review of the literature. *Eur J Pediatr* 2001;160:468-72.